

## Джерела та література

1. В Сенаті США представили фінальну доповідь про втручання Росії у вибори 2016 року. *Радіо Свобода*. 18.08.2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-vtruchannya-rosii-dopovid/30790682.html>
2. Пеленська О. Президенти США і Росії підписали новий Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь. *Радіо Свобода*. 08.04.2010. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2006641.html>
3. Barack Obama: 67th Session of the United Nations General Assembly Address. *American Rhetoric*. 25.09.2012. URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/barackobama/barackobama-unitednations67.htm>
4. Biden's Midterm Report Card. *Foreign Policy*. 19.01.2023. URL: <https://foreignpolicy.com/2023/01/19/biden-2-year-report-card-foreign-policy/>
5. Goldberg J. The Obama Doctrine. *The Atlantic*. 2016. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>
6. Ismail M. Sony Pictur Sony Pictures and the U.S. Federal Government: A Case Study. *University of Southern Mississippi*. 2017. URL: [https://aquila.usm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1360&context=masters\\_theses](https://aquila.usm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1360&context=masters_theses)
7. Kelly A. Grieco. Hits & Strikes From Biden's First Two Years. *Stimson*. 23.01.2023. URL: <https://www.stimson.org/2023/bidens-policy-record-a-mid-term-assessment/>
8. Obama B. The Legacy of Barack Obama. *DigiCat*. 13.11.2022. 274 p.
9. Paris Agreement international treaty. *The Editors of Encyclopedia Britannica*. 2015. URL: <https://www.britannica.com/topic/Paris-Agreement-2015>
10. President Biden's Cybersecurity Executive Order: What will it mean for you? *Cloud Security Alliance*. 06.01.2021. URL: <https://cloudsecurityalliance.org/blog/2021/06/01/president-biden-s-cybersecurity-executive-order-what-will-it-mean-for-you/>
11. Security Council Adopts Resolution Extending Arms Embargoes Imposed on Somalia. *United Nations*. 23.10.2015. URL: <https://press.un.org/en/2015/sc12094.doc.htm>
12. Stern J. Obama and Terrorism: Like It or Not, the War Goes On. *Foreign Affairs*. 2015. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/obama-and-terrorism>
13. The Biden-Harris Administration National Security Strategy. *The White House*. 12.10.2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
14. The Comprehensive National Cybersecurity Initiative. *The White House President Barack Obama*. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/cybersecurity/national-initiative>
15. U.S. Foreign Policy Under Biden. *World Politics Review*. 22.02.2023. URL: <https://www.worldpoliticsreview.com/biden-us-foreign-policy/>

**Шпак Олександр**

*Донецький національний університет імені Василя Стуса*

## **ТРАНСФОРМАЦІЯ НЕЙТРАЛІТЕТУ ШВЕЦІЇ І ФІНЛЯНДІЇ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

**Ключові слова:** *нейтралітет, війна, Швеція, Фінляндія, Україна.*

**Keywords:** *neutrality, war, Sweden, Finland, Ukraine.*

Початок повномасштабної війни в Україні у 2022 р. сколихнув світ і мав далекосяжні наслідки для країн Європи. Швеція та Фінляндія, дві традиційно нейтральні країни, зіткнулися зі значним викликом через ескалацію конфлікту в Украї-

ні. Війна викликала суттєві зміни у зовнішній політиці цих країн, що призвело до перегляду ними політики нейтралітету та можливості приєднання до НАТО.

Модель європейського нейтралітету є популярним предметом наукових досліджень. Так, наприклад, дослідники Андреас Персебо [9] та Хусейн Багчі [2] зосереджують свою увагу на відмові Швеції та Фінляндії від політики нейтралітету і можливих наслідках таких рішень. Повномасштабне російське вторгнення змістило акценти на питання доцільності збереження нейтралітету в умовах агресії ядерної держави або держави-терориста, перевівши дискусію переважно в юридичну або публіцистичну площину. Мета цієї доповіді – охарактеризувати трансформацію нейтралітету Швеції та Фінляндії після початку повномасштабної війни в Україні, висвітлити фактори, які призвели до цієї трансформації та наслідки для цих країн і ширшої європейської спільноти.

Швеція та Фінляндія – дві країни, які тривалий час реалізовували політику нейтралітету. Для Швеції нейтралітет був частиною зовнішньої політики з XIX ст. Під час холодної війни Швеція дотримувалася політики неприєднання, залишаючись нейтральною перед обличчям розколу між Сходом і Заходом. Традиція нейтралітету Фінляндії сягає часів холодної війни, коли вона прагнула залишитися незалежною від суперництва наддержав. Однак останніми роками в їх зовнішній політиці відбувся зсув у бік розширення співпраці з НАТО [12]. Ця зміна була зумовлена різними чинниками, зокрема й анексією Криму Росією та повномасштабним вторгненням у лютому 2022 р., що призвело до зростання напруженості в регіоні та посилення відчуття вразливості серед північних країн. До того ж Швеції та Фінляндії стає все важче зберігати нейтралітет перед обличчям щораз більших викликів безпеці, як-от кібератаки, гібридна війна та кампанії з дезінформації [10].

Війна в Україні суттєво вплинула на позицію нейтралітету Швеції та Фінляндії. Обидві країни надали військову допомогу Україні та висловили підтримку її суверенітету. Однак деякі експерти припускають, що вступ до НАТО може затягнути конфлікт. Як повідомив Толга Сакман у коментарі для Anadolu Agency, «Росія може відчувати більшу загрозу з боку військового альянсу, що може продовжити конфлікт і ще більше ускладнити його вирішення» [2].

Незважаючи на потенційні виклики, є вагомими причини для вступу Швеції та Фінляндії в НАТО. Наприклад, як зазначено у звіті Європейського парламенту, «членство в НАТО могло б забезпечити посилені гарантії безпеки для Фінляндії та Швеції в умовах посилення наполегливості Росії». До того ж вступ до НАТО також може призвести до розширення економічної та політичної співпраці зі Сполученими Штатами та іншими членами НАТО [10].

Варто наголосити, що в 2022–2023 рр. Швеція та Фінляндія дедалі активніше залучаються до міжнародної політики, зокрема в контексті війни в Україні. Обидві країни раніше дотримувалися політики нейтралітету, але зростає переконання, що вони наближаються до НАТО. The Financial Times стверджує, що «Швеція та Фінляндія наближаються до західного альянсу», а «приєднання до НАТО стало більше питанням того, коли, а не якщо» [13]. Із іншого боку, в суспільстві й у владній верхівці обох держав все ще існують певні побоювання щодо наслідків вступу до НАТО, як-от провокація Росії та потенційне втягнення в

конфлікти за межами свого регіону, проте багато експертів стверджують, що розширення співпраці Швеції та Фінляндії з НАТО необхідно для їх власної безпеки та стабільності [12].

Однак вступ до НАТО несе в собі певні ризики. Як зазначається у звіті Ради з міжнародних відносин, «розширення НАТО може призвести до більш конфронтаційних відносин з Росією, що може збільшити ризик конфлікту». Саме тому Швеція й Фінляндія повинні ретельно розглянути потенційні ризики та переваги вступу до НАТО, перш ніж приймати рішення [12].

У березні 2022 р. Швеція офіційно оголосила про намір подати заявку на членство в НАТО, а прем'єр-міністр країни заявив, що «нам потрібно зробити чіткий вибір для нашої безпеки». Фінляндія наслідувала цей приклад у квітні, коли Президент Фінляндії зазначив, що «ситуація в нашому регіоні змінилася, і нам потрібно відповідно змінити нашу політику». Рішення про членство в НАТО було прийнято нелегко, і воно відображає щораз більшу стурбованість обох країн російською загрозою [1].

Конфлікт в Україні відіграв вирішальну роль у формуванні поглядів фінських і шведських політиків. Вторгнення Росії в Україну в 2022 р. мало глибокий вплив на обидві країни. Конфлікт розглядався як пряма загроза безпеці та стабільності регіону й викликав занепокоєння щодо можливості російської агресії проти Фінляндії та Швеції. Російська агресія в Україні знову поставила питання безпеки та оборони на стіл обох країн [12].

Окрім прямої загрози безпеці з боку Росії, є й інші фактори, які впливають на рішення обох країн вступити до НАТО. Наприклад, посилення наполегливості Китаю в регіоні та його глобальні амбіції також були визначені як важливий фактор у рішенні цих країн відмовитися від політики нейтралітету [8]. Зростання авторитаризму та націоналізму у світі в поєднанні з фрагментацією міжнародного порядку чітко показало, що принципи співпраці та багатосторонності піддаються виклику. Тому для Фінляндії та Швеції важливо об'єднатися з демократіями-однодумцями, щоб захистити свої інтереси [12].

Іншим важливим фактором, який спонукає Фінляндію та Швецію до членства в НАТО, є їх бажання зміцнити свою обороноздатність. Протягом багатьох років обидві країни інвестували значні кошти в модернізацію своїх військ і розширення оборонних бюджетів. Однак вони все ще стикаються зі значними проблемами щодо їх здатності реагувати на нові загрози безпеці. Приєднавшись до НАТО, Фінляндія та Швеція сподіваються отримати вигоду від можливостей колективної оборони альянсу та покращити свою здатність реагувати на виклики безпеці [3].

У березні 2023 р. Фінляндія офіційно приєдналася до НАТО, ставши 31-м членом альянсу. Цей крок викликав неоднозначну реакцію з боку різних гравців, зокрема й сусідньої Росії, яка висловила своє незадоволення. Туреччина, яка є членом НАТО і не одразу підтримала таке рішення Фінляндії, привітала вступ держави та навіть ратифікувала її членство у своєму парламенті [6].

Швеція, північний сусід Фінляндії, також визначилася щодо свого членства в НАТО. Згідно зі звітом Rand Corporation, вступ Швеції до НАТО залежатиме від її оцінки досвіду Фінляндії як нового члена, а також від розвитку ситуації з

безпекою в регіоні [4]. Уряд Швеції дотримувався обережного підходу до членства в НАТО в 2022 р. У заяві, опублікованій після приєднання Фінляндії до альянсу, прем'єр-міністр Швеції Магдалена Андерссон заявила, що політика безпеки Швеції залишається незмінною: «У нас немає жодних планів вступати до будь-якого військового альянсу». Однак у заяві визнається: «ми уважно стежимо за подіями в регіоні та світі і вживаємо необхідних заходів для захисту нашої національної безпеки» [5].

Дійсно, дебати навколо потенційного вступу Швеції до НАТО тривають кілька років. У 2022 р. у звіті Європейського парламенту зазначалося, що Швеція поглибила співпрацю з НАТО і навіть зміцнила військові зв'язки з Фінляндією. У доповіді також визнається, що «питання про те, чи подасть Швеція заявку на членство в НАТО, залишається предметом дискусій» [10]. Вступ Фінляндії до НАТО може мати важливі наслідки для ситуації з безпекою в регіоні. Зокрема, це може призвести до більш наполегливої присутності НАТО в Балтійському морі, яке було ключовою сферою суперечок між Росією та НАТО в останні роки. До того ж вступ Фінляндії прискорив рішення Швеції переглянути питання про вступ до НАТО [7].

Упродовж 2022 р. та на початку 2023 р. основним питанням було, чи Швеція зможе досягти згоди з Туреччиною та Угорщиною, які гальмують процес вступу до НАТО. Глава Пентагону Ллойд Остін сподівається, що це питання вирішиться до липня цього року [9].

Отже, конфлікт в Україні мав значний вплив на політику безпеки Швеції та Фінляндії, що призвело до переоцінки їх традиційної політики військового нейтралітету. Події в Україні підкреслили важливість колективної оборони та співпраці між європейськими країнами та НАТО і призвели до переходу до більш тісної співпраці та глибшої інтеграції з Альянсом. Хоча існують занепокоєння щодо наслідків вступу до НАТО, події в Україні продемонстрували необхідність сильної та єдиної відповіді на виклики безпеки в Європі та важливість співпраці між європейськими країнами та НАТО.

#### Джерела та література

1. Юрченко О. Швеція: вступ до НАТО, допомога Україні. «Історичне рішення» після 200 років нейтралітету. *Радіо Свобода*. 21.09.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/shvetsiya-nato-ukrayina/31989172.html>
2. Bağcı H., Sakman T. Opinion: 2 Views: Will Sweden, Finland's NATO Membership Prolong Ukraine War? *Anadolu Agency*. 28.01.2023. URL: <http://surl.li/gugvm>
3. Beaumont P. Finland to formally join Nato within days, Nato announces. *The Guardian*. 31.03.2023. URL: <http://surl.li/gugvo>
4. Black J. Finland Joins NATO; Sweden's Accession Remains Uncertain. *RAND Corporation*. 04.04.2023. URL: <http://surl.li/gugv>
5. Chatterjee P. Sweden and Finland's journey from neutral to Nato. *BBC News*. 29.06.2022. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478>
6. Erkoyun E., Ozkan M. Parliament of Turkey Approves Finland's NATO Accession. *Reuters*. 31.03.2023. URL: <http://surl.li/gugvt>
7. Hivert A. How Finland and Sweden dropped neutrality to join Nato. *Le Monde*. 19.05.2022. URL: <http://surl.li/gugvu>
8. Lagerkvist J. The China Nudge: Naivety, Neutrality, and Non-alignment in Sweden. *Springer*. 01.02.2023. URL: [https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-15389-1\\_5](https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-15389-1_5)

9. Persbo A. Beyond Neutrality: What stake if Sweden joins NATO? *Institut Montaigne*. 05.05.2022. URL: <http://surl.li/gugvw>
10. Russia's war on Ukraine: Reflections on European security, neutrality and strategic orientation. *European Parliament*. 2022. URL: <http://surl.li/gugvz>
11. Sharp A. The U.S. Really, Really Wants Sweden to Join NATO. *Foreign Policy*. 19.04.2023. URL: <http://surl.li/gugwc>
12. The Invasion that Shook the World. *Council of Councils*. 23.02.2023. URL: <https://www.cfr.org/councilofcouncils/global-memos/invasion-shook-world>
13. Ukraine crisis could transform the future of neutrality. *Financial Times*. 22.11.2022. URL: <https://www.ft.com/content/2ddad5db-3500-44b9-a93e-d5ca40c7409e>